

Open Oproep 7

Beperkte studieopdracht met als voorwerp de ontwerpbeurt voor
de bouw van een **WOORDCENTRUM te LENNIK**

35_100^{tv}

Tijdelijke vereniging in het kader van de Open Oproep 7

Jo Broekx & Marcella Schiepers, Architecten
Peter Princen, Architect-Stedenbouwkundige

Bouwheer
Gemeente Lennik
Markt 18
1750 Lennik
T. 02 532 41 15
F. 02 532 21 75

Februari 2006

Inhoud

0./	Inleiding	4
1./	Conceptnota	5
1.1./	Lezing van de site	5
	Landschap	5
	Dorp	6
	De site als schakel tussen dorp en landschap	7
1.2./	Lezing van het programma	9
	Formeel én informeel	9
	Programma vs. stedenbouwkundige enveloppe	9
1.3./	Concept	10
	De sokkel	10
	Maximaal programma, minimaal gebouw	12
	Stedenbouwkundige enveloppe en schaal	12
	Interne organisatie	15
1.4./	Materialisering	28
	Materiaalgebruik	28
	Transparantie van de theaterzaal	29
	Integratie van het kunstwerk	33
1.5./	Technisch concept (theaterzaal)	34
	Theatertechnieken	34
	Akoestiek en ventilatie	40
2./	Globale raming	42
3./	Raming van de studiekosten	45
4./	Voorstel en planning van de kostenbeheersing	46
5./	Samenwerkingsverbanden	47

0./ Inleiding

Dit document bevat de toelichtingsnota bij de beperkte studieopdracht voor de bouw van een woordcentrum te Lennik (Gaasbeek) in het kader van de open oproep (7) van de Vlaamse Bouwmeester. De toelichting stemt overeen met de projectpresentatie van 21 februari 2006.

1./ Conceptnota

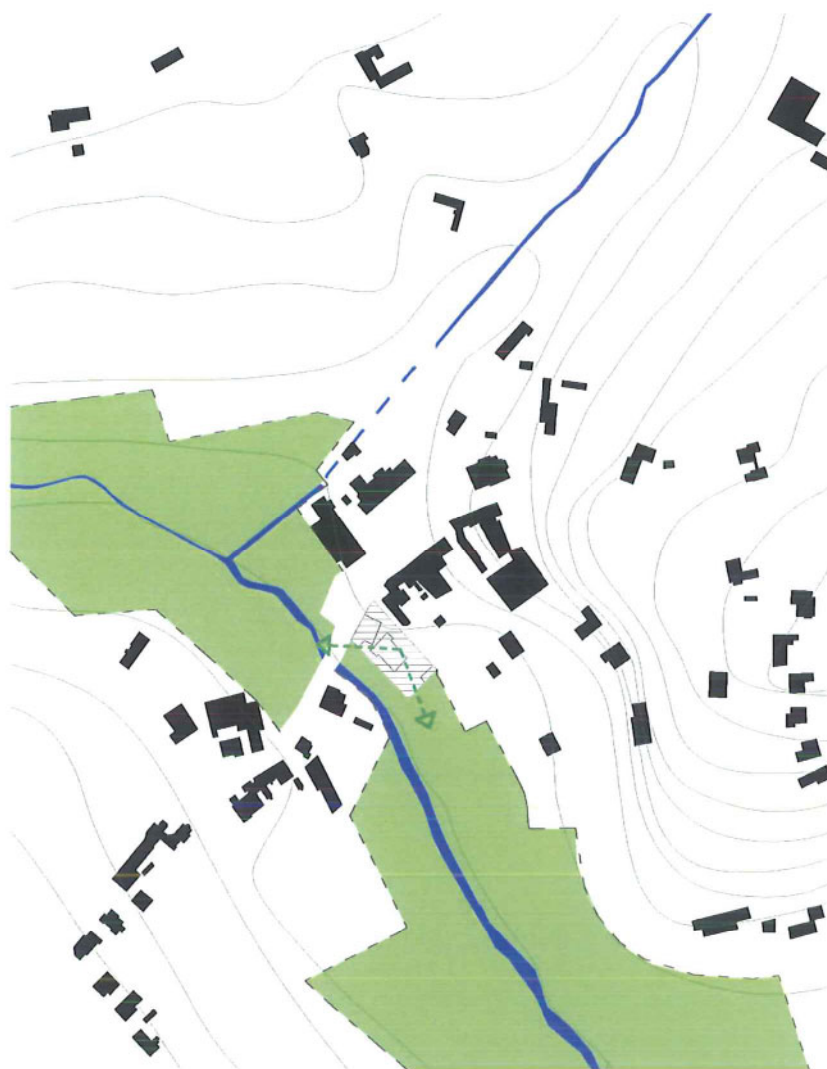
1.1./ Lezing van de site

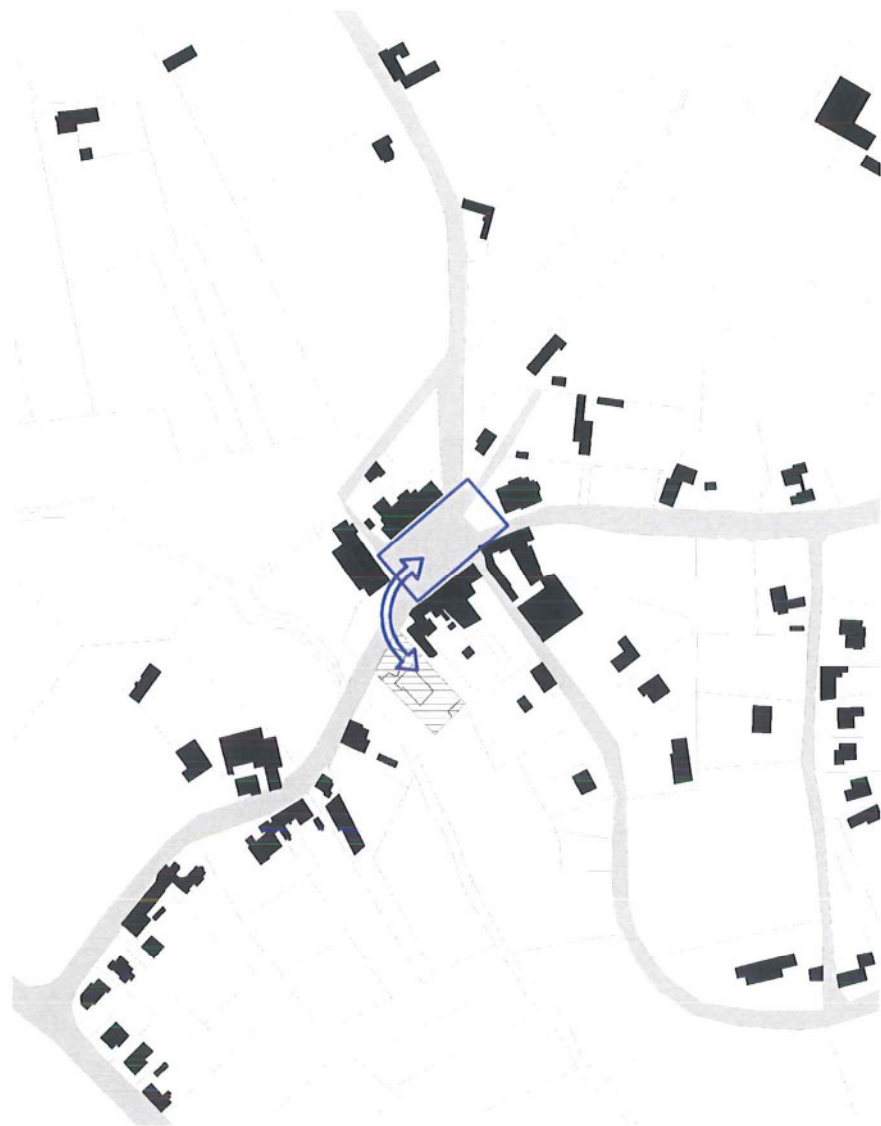
Landschap

De site ligt in de dorpskern van Gaasbeek, ingebed in een sterk landelijke en als landschappelijk ervaren omgeving. Het terrein ligt net buiten het dorpsplein en sluit aan op de beekvallei van de Molenbeek, die een van de dragers van het landschap is.

Door de manier waarop de dorpskern is ingeplant en de sterke niveauverschillen is het landschap op een uitgesproken manier voelbaar en zichtbaar vanaf de site. Op haar beurt is de site zelf ook vanuit dit landschap sterk zichtbaar.

Dit landschappelijk gegeven is een eerste aspect waarmee het project rekening wil houden.

Dorp

In vergelijking met de aanwezigheid van het omringende landschap is de dorpskern zelf relatief kleinschalig en introvert. Het dorpsplein heeft in sterke mate het karakter behouden van een haast vanzelfsprekende verbreding van de plek waar verschillende wegen elkaar ontmoeten. Het dorpsplein bundelt een aantal collectieve functies: kerk, plein, gemeentehuis,...

Door de inplanting van het voormalig gemeentehuis en de dorpschool maakte de site in het verleden integraal deel uit van het collectieve leven van de dorpskern. Ook bij de zgn. 'schaamtefeesten', die we als voorloper van het nieuwe woordcentrum kunnen beschouwen, vormden site en dorp één geheel.

De voorgeschiedenis van het woordcentrum kan dus niet los gezien worden van de visuele en ruimtelijke relatie tussen site en dorp.

Deze relatie is een tweede aspect waarvan het project zich rekenschap wil geven.

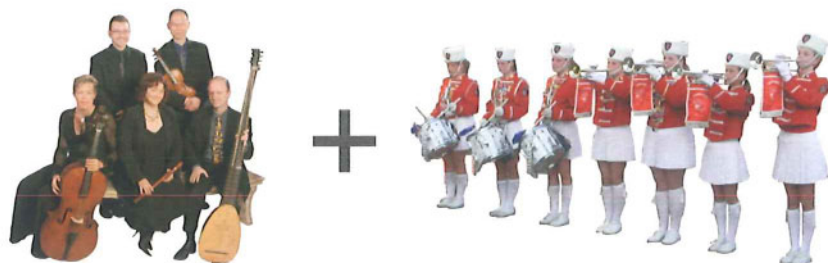
De site als schakel tussen dorp en landschap

Door de situering van de site op de rand van dorp en landschap, behoort de site tot beide ruimtelijke gegevenheden. Deze twee schaalniveaus zijn constant aanwezig in de ruimtelijke beleving.

Als dusdanig kan de ontwikkeling van de site als woordcentrum ook als visuele en ruimtelijke schakel tussen dorp en landschap fungeren.

Een aantal beelden uit de bestaande situatie geven hier reeds op spontane wijze betekenis aan. Door de opening van de zuidelijke hoek van het plein is het beeld van de site -gedomineerd door het voormalig gemeentehuis- duidelijk aanwezig vanaf het dorpsplein. De ommuurde speelplaats bemiddelt aan de zuidelijk zijde tussen bebouwing en landschap; aan de noordelijke zijde verzachten de overhangende bomen van het naastliggende perceel de harde grens van de schoolmuur,...

1.2./ Lezing van het programma

Formeel én informeel

Als we de intenties van het programma in detail bekijken, valt een dubbelzinnigheid op die we kunnen karakteriseren als een gerichtheid op het lokale enerzijds en een gerichtheid op de regio anderzijds. Deze zullen respectievelijk aanleiding zijn voor een meer formeel en een meer informeel gebruik van het gebouw. Repitities voor een schoolvoorstelling of de plaatselijke harmonie moeten bijvoorbeeld evenzeer kunnen plaatsvinden als een meer culturele voorstelling.

Dit impliceert dat het gebouw de ene keer sterk ingebed zal zijn in het dagelijkse leven van de gemeente en de andere keer meer formeel een vreemd publiek zal ontvangen dat éénmalig naar een voorstelling komt kijken.

Dit is een derde aspect waar het project van uit wil gaan.

Programma vs. stedenbouwkundige enveloppe

Vergeleken met de oppervlakte van de site en de mogelijkheden binnen de opgegeven bebouwingsenveloppe, heeft het woordcentrum een relatief zwaar programma.

Om dit probleem aan te pakken, is enerzijds de articulatie van ruimte en materiaal – het karakter van het gebouw – een belangrijk element. Anderzijds is het belangrijk te onderzoeken op welke manier programmaonderdelen geclusterd kunnen worden en meervoudig gebruik mogelijk is.

De relatie tussen interne organisatie en de opgelegde stedenbouwkundige randvoorwaarden zijn dan ook een vierde uitgangspunt voor het project.

1.3./ Concept

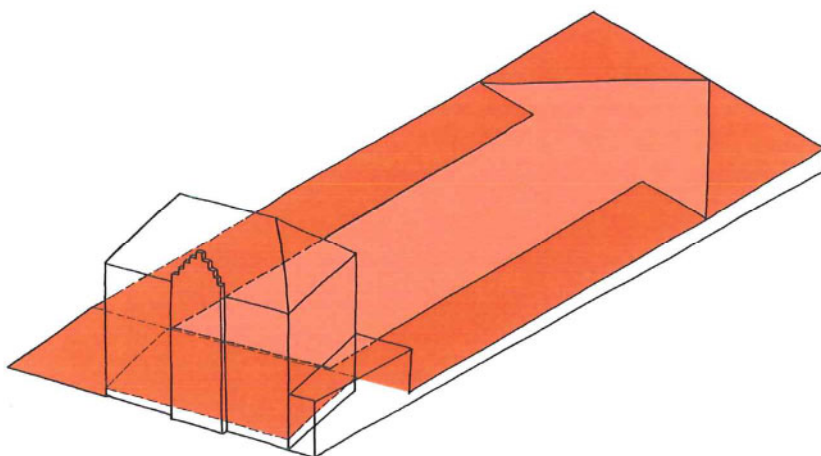
De sokkel

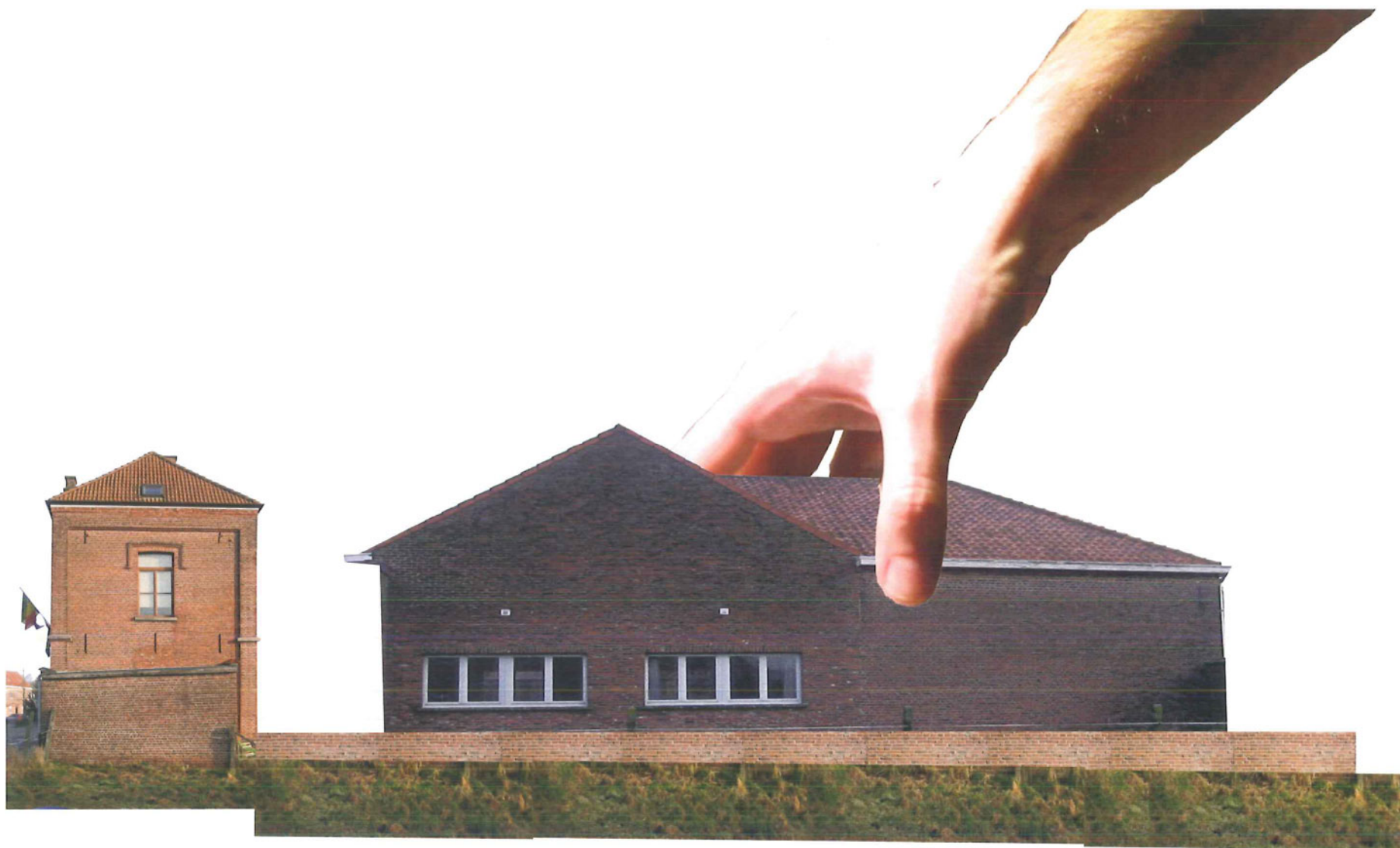
Om te bemiddelen tussen dorp en landschap, om de kwaliteit van een formeel én informeel gebruik te bieden en om programma en stedenbouwkundige enveloppe te verzoenen, is het project opgebouwd rond het concept van een sokkel die als tussenruimte de organisatie van het programma en de ruimtelijke relaties regelt.

Deze sokkel ontstaat door het vloer niveau van het voormalige gemeentehuis als het ware door te trekken over de hele site. Dit niveau maakt dat de afstand ten opzichte van het maaiveld beperkt is en de sokkel niet als gebouw ervaren wordt, maar wel als ruimtelijk element zichtbaar wordt. De sokkel –als plein of ‘plaats’- is een stapsteen tussen dorp en landschap. De sokkel sluit aan op het dorpsplein, biedt fysieke toegang tot het landschap en definieert een gebouwelement dat werkt op niveau van het landschap –het woordcentrum als een sokkel in het landschap.

Het beeld van de sokkel grijpt direct terug naar het beeld van de ommuurde ‘speelplaats’ en wil dit nieuwe inhoud geven.

De sokkel fungeert op zijn beurt als site voor het nieuwe gebouw van het woordcentrum.

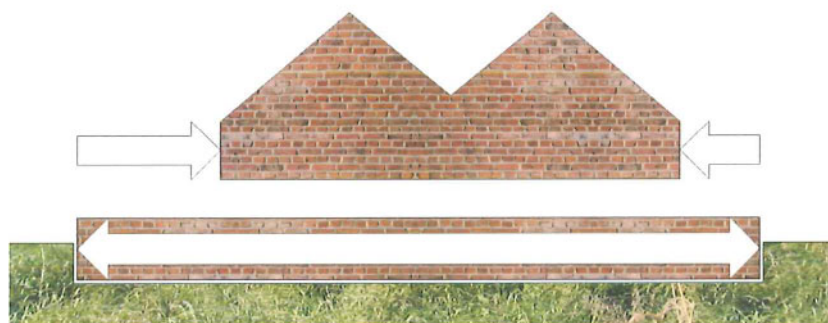

Maximaal programma, minimaal gebouw

De sokkel is tegelijk de toegang tot het woordcentrum en het dak van het woordcentrum: één deel van het programma zit in de sokkel, het andere deel in een gebouw bovenop de sokkel.

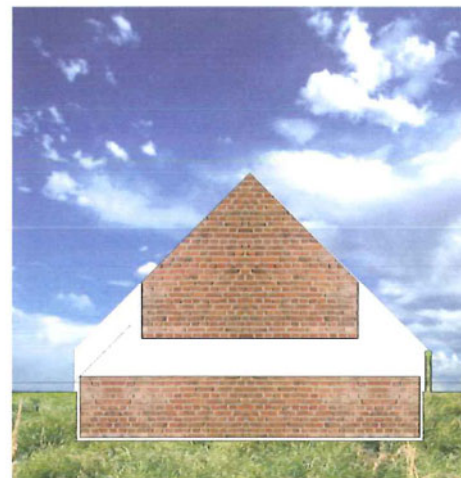
Deze clustering maakt het mogelijk om een maximaal programma te realiseren in een minimaal gebouw binnen de beperkte stedenbouwkundige enveloppe.

In het 'gebouw' zitten de hoofdfuncties die de bestaansredenen van het woordcentrum zijn: de theaterzaal met publiekgedeelte en de polyvalente zalen. Als centraal gegeven doorsnijdt de theaterzaal zowel sokkel als gebouwgedeelte. Daarnaast bevinden zich alle nevenfuncties in de sokkel. De sokkel vormt ook de verbinding tussen het bestaande gemeentehuis en het nieuwe woordcentrum.

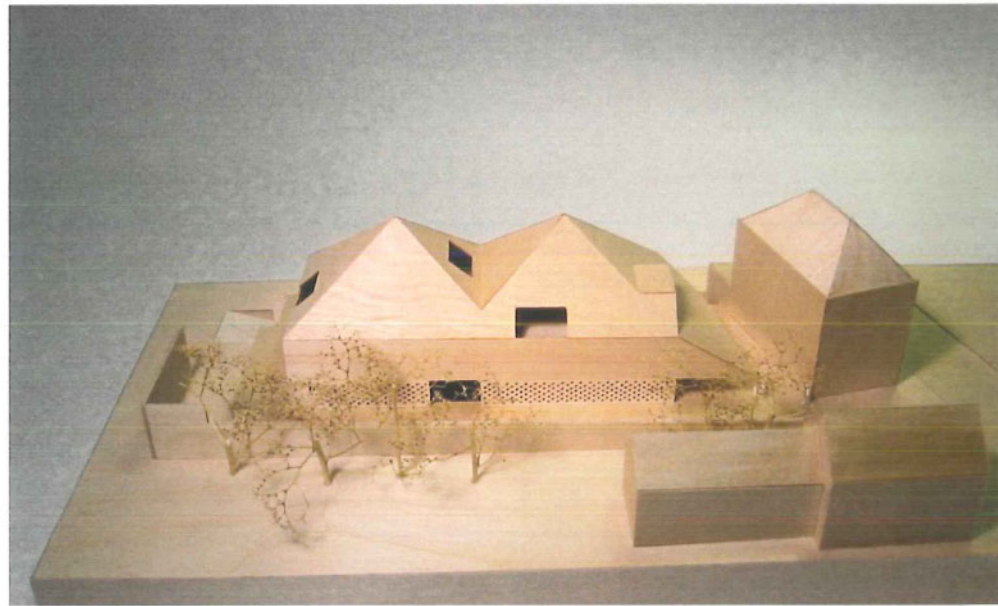
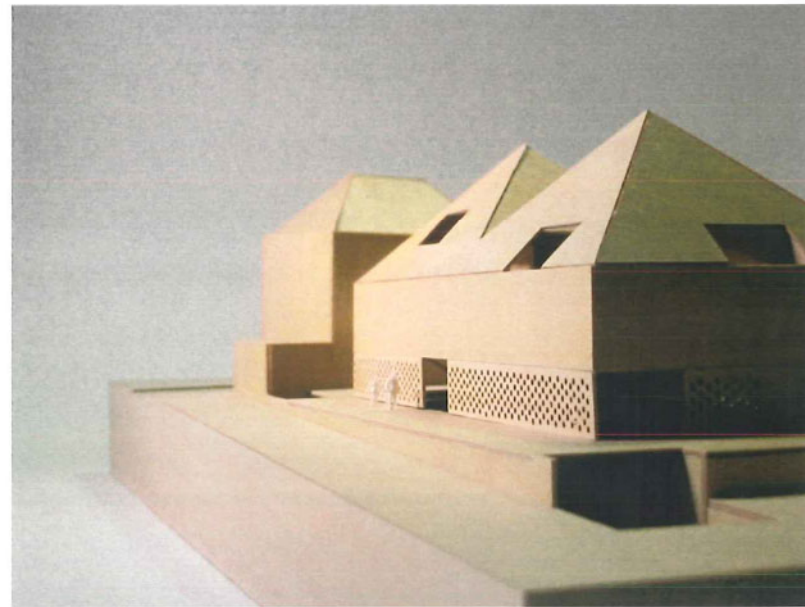
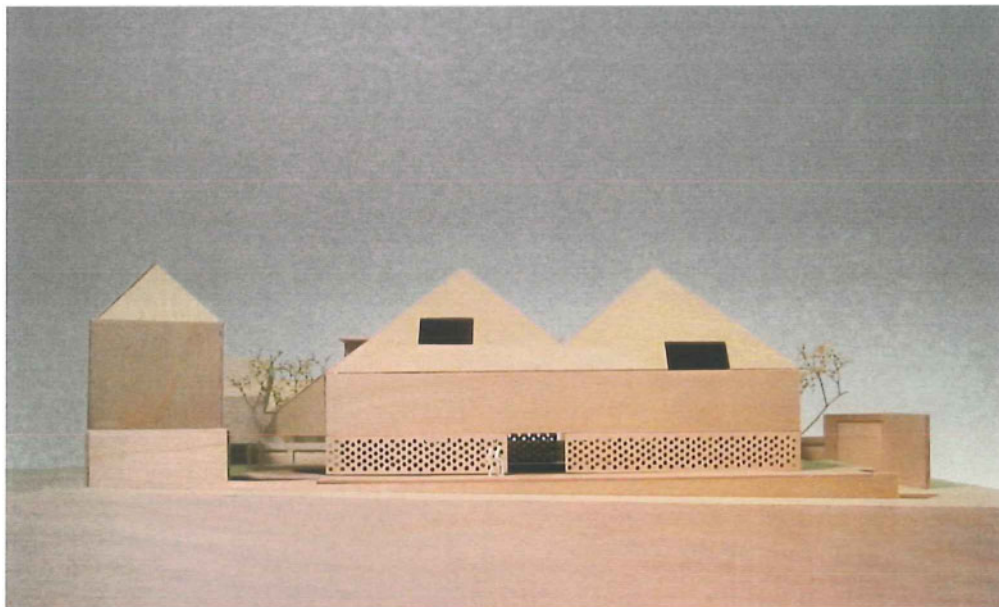

Stedenbouwkundige enveloppe en schaal

De vorm van het gebouw ontstaat door het projecteren van de stedenbouwkundige randvoorwaarden en het zo compact mogelijk articuleren van het programma. We laten ons hiervoor leiden door het 'gestalt' van typische 'feesttenten'. Door verder te bouwen op dit beeld wordt de schaal van het gebouw verder gereduceerd. Tegelijk is het als geheel sterk genoeg als gebaar in het landschap.

Interne organisatie

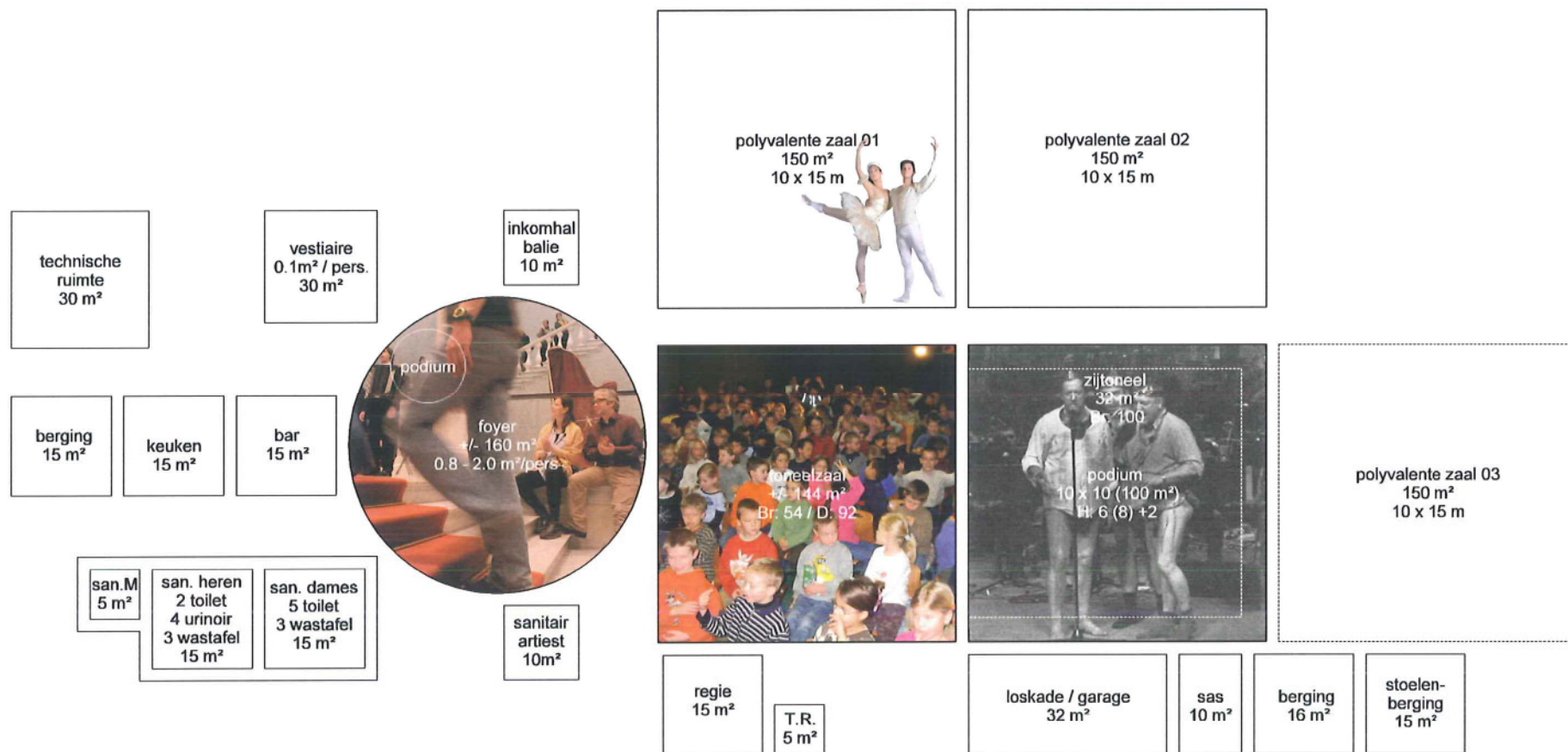
De interne organisatie van het gebouw wil inspelen op de potenties die het ruimtelijk concept van de sokkel biedt.

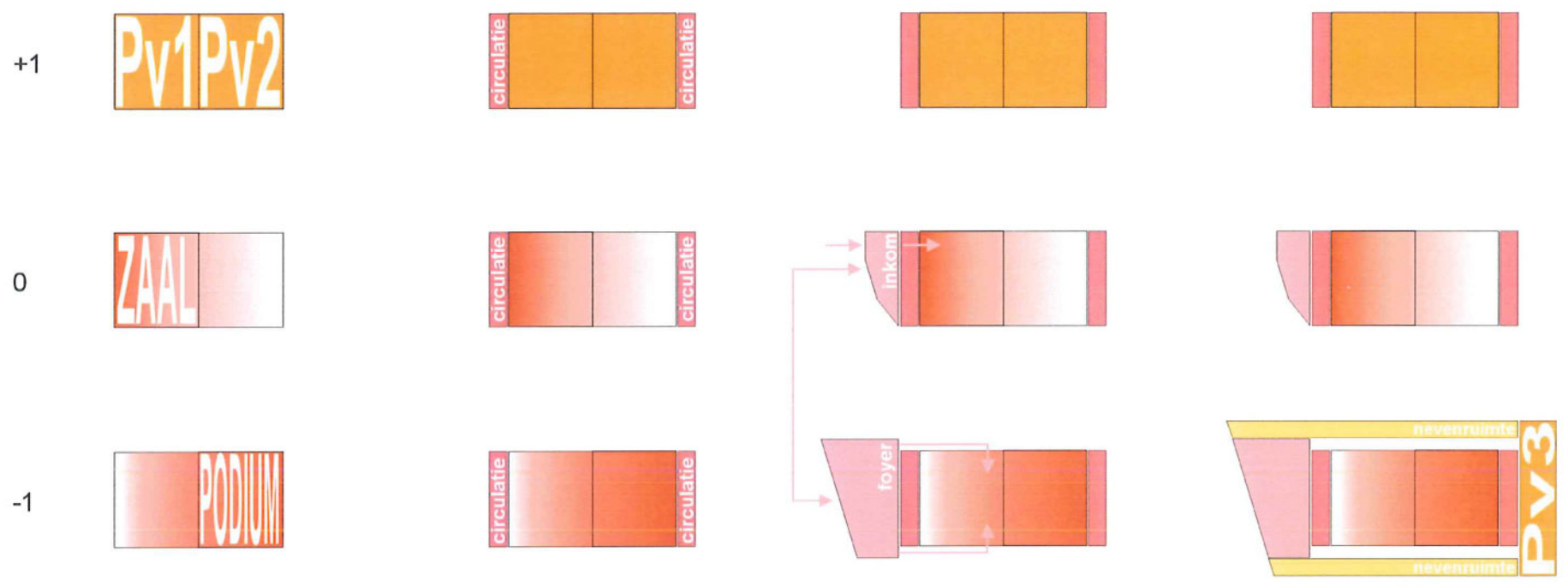
De keuze van de programmaonderdelen die we respectievelijk aan de sokkel en aan het gebouw toewijzen, wordt in de hand gewerkt door het feit dat de omvang van de hoofdfuncties min of meer gelijk is. Hierdoor ontstaat een eerste aanleiding om ze te groeperen.

Tegelijk willen we de verschillende zalen voldoende licht, lucht en uitzicht geven. Bovendien wil de organisatie de mogelijkheid geven om de zalen bijna als afzonderlijke ruimtes toegankelijk te maken vanaf de sokkel. Men kan rechtstreeks van de sokkel de theaterzaal inlopen; men kan rechtstreeks de bovenliggende polyvalente zalen bereiken; of, men kan rechtstreeks de polyvalente zones in de sokkel als afzonderlijke ruimtes gaan gebruiken.

Het bestaande gemeentehuis wordt tot het voorste gedeelte teruggebracht en kan op een flexibele manier deel uitmaken van het woordcentrum of geheel autonoom functioneren.

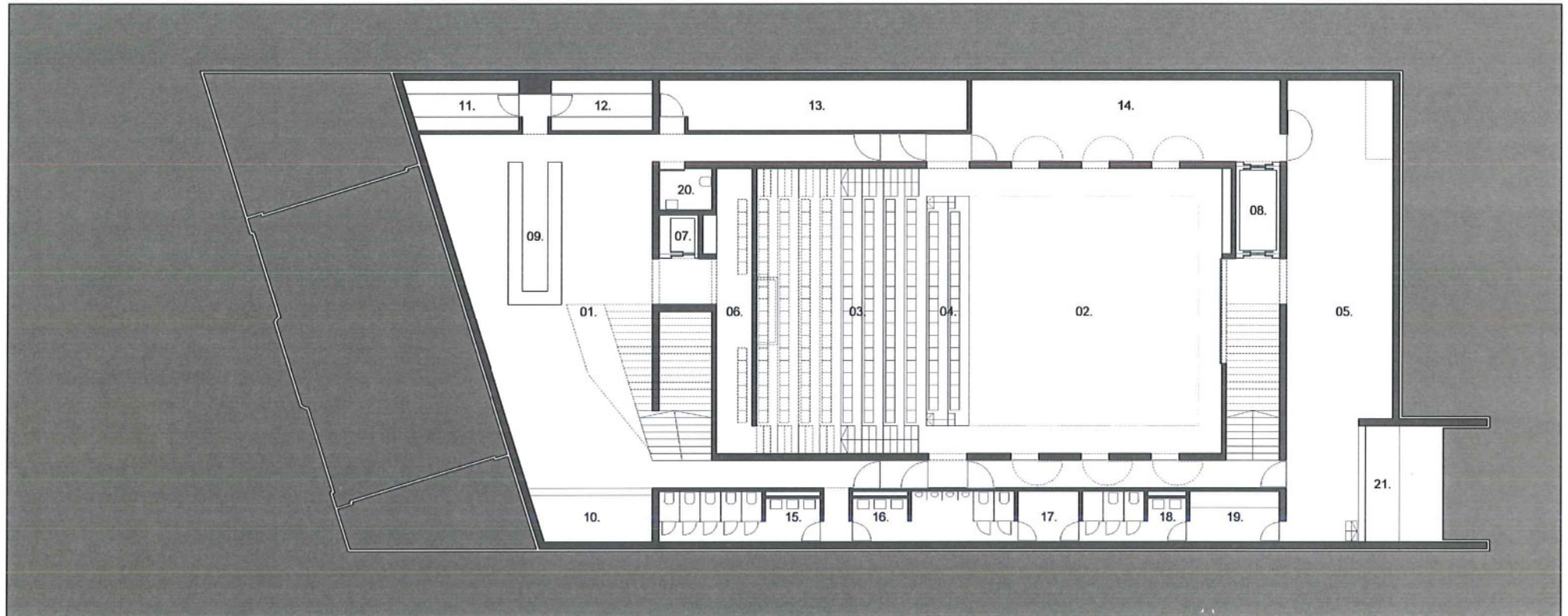
Om dit mogelijk te maken is de circulatie vanaf de sokkel ontdubbeld maar in de sokkel verbonden.

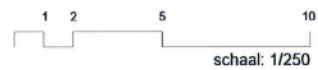

01. foyer	12. berging
02. podium	13. technische ruimte / meterlokaal
03. toneelzaal	14. berging / zijtoneel
04. demonteerbare stoelen	15. toilet dames
05. polyvalente zaal 3 / achtertoneel	16. toilet heren
06. vestiaire	17. onderhoudslokaal
07. personenlift	18. toilet / douche artiesten
08. goederenlift	19. artiestenloge
09. bar / balie	20. toilet mindervaliden
10. podium	21. patio
11. keuken	

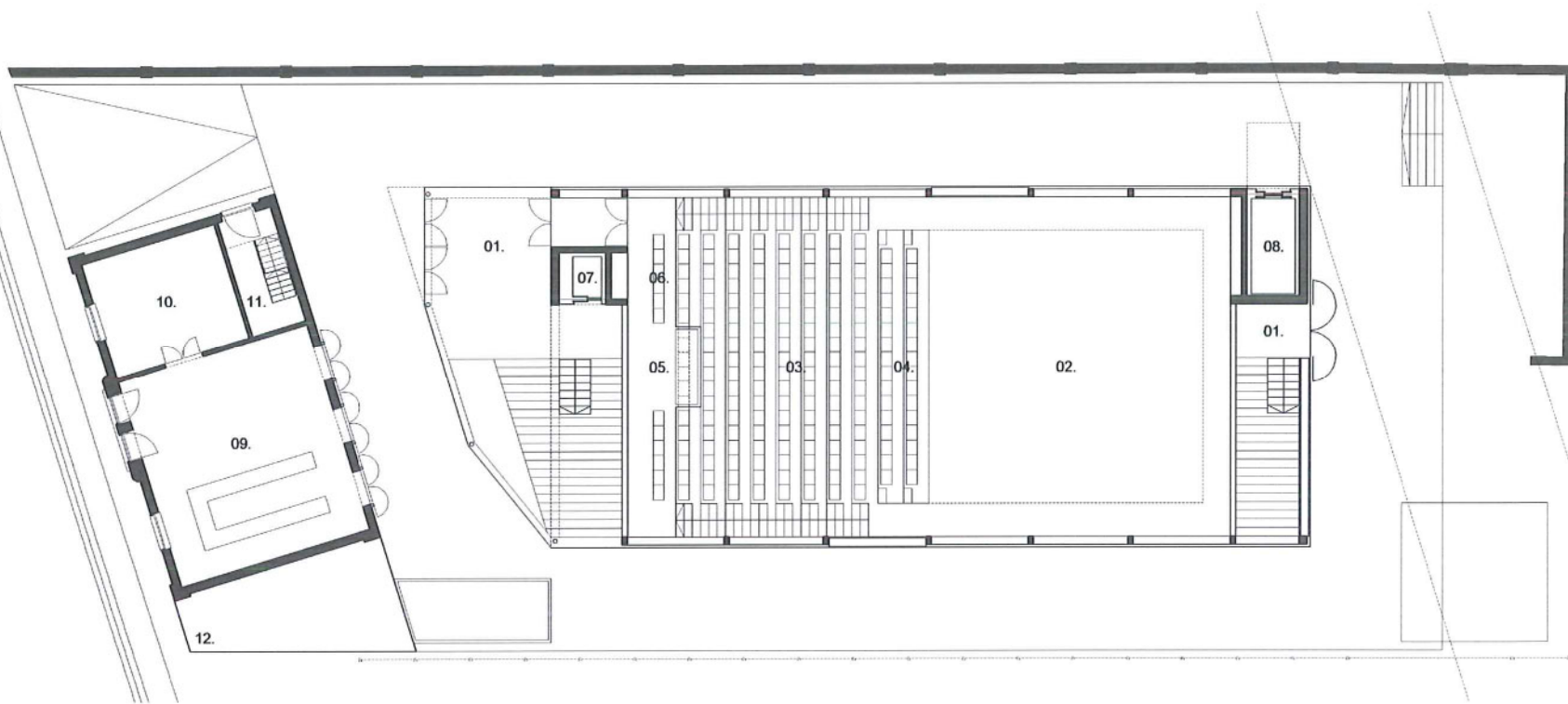
35_100^{tv}

VERDIEPING -1

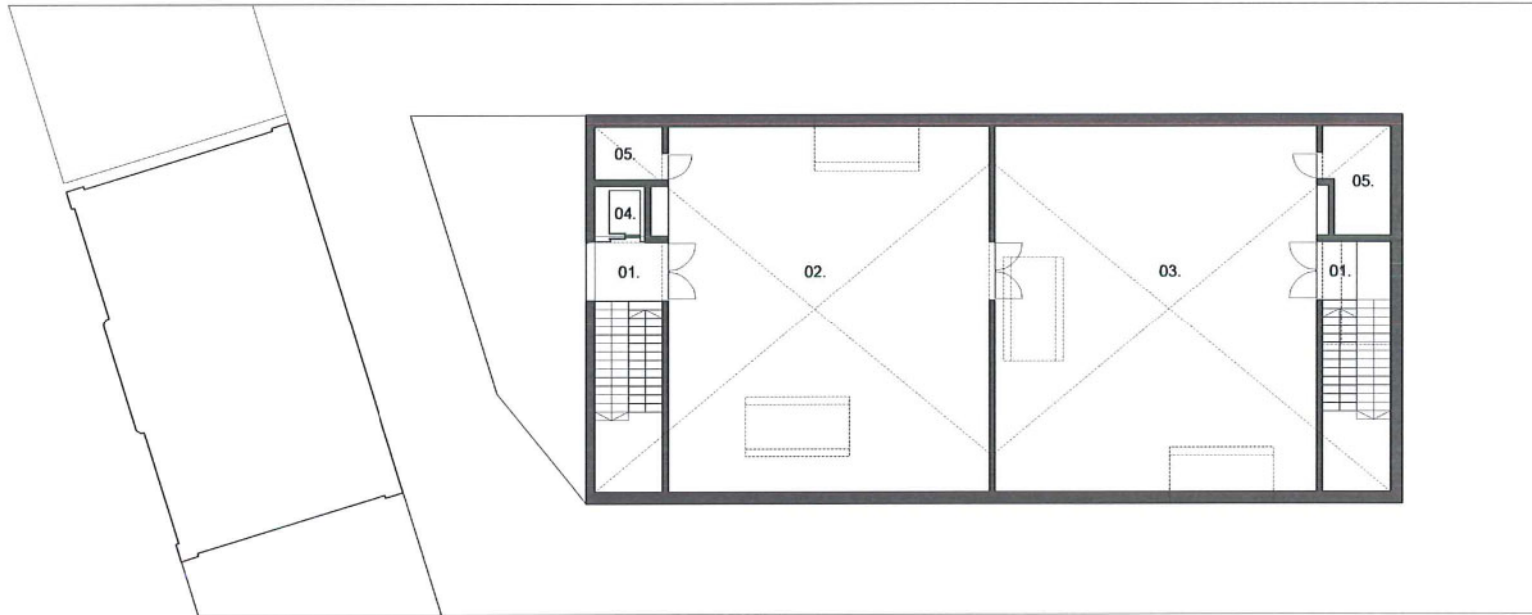
01. inkomhal
02. podium
03. toneelzaal
04. demonteerbare stoelen
05. regie
06. demonteerbare stoelen (mindervaliden)
07. personenlift
08. goederenlift
09. toerismebureau
10. bureel boerenmarkt
11. toegang appartementen
12. bestaande electriciteitscabine

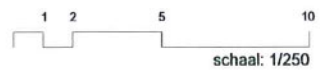
GELIJKVLOERS

- 01. trappenhal
- 02. polyvalente zaal 1
- 03. polyvalente zaal 2
- 04. personenlift
- 05. berging

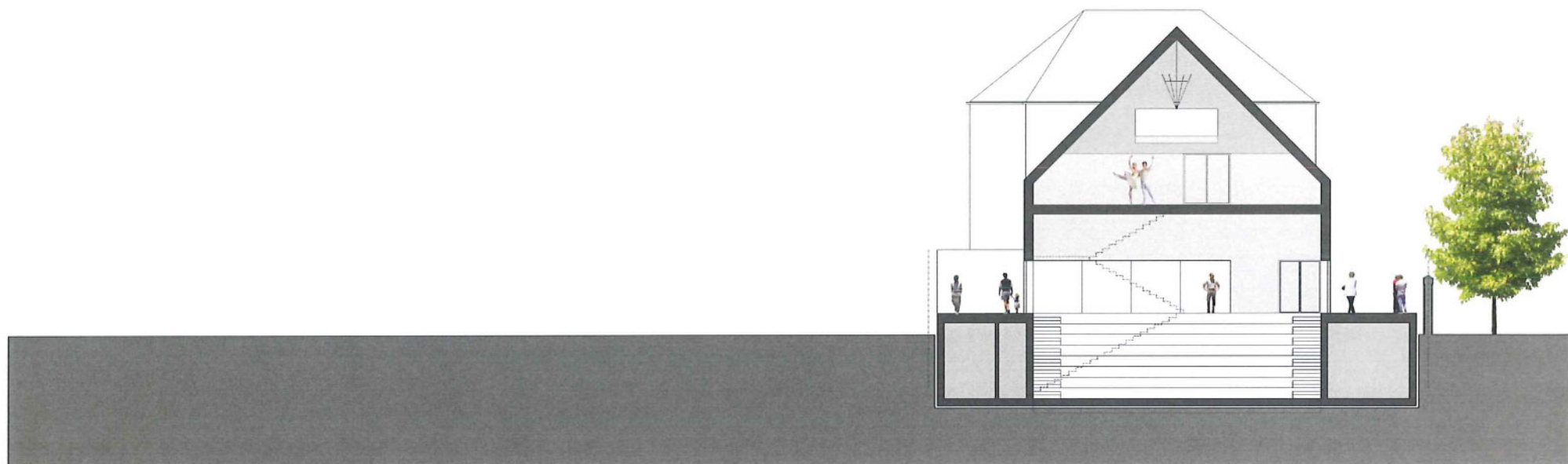
VERDIEPING +1

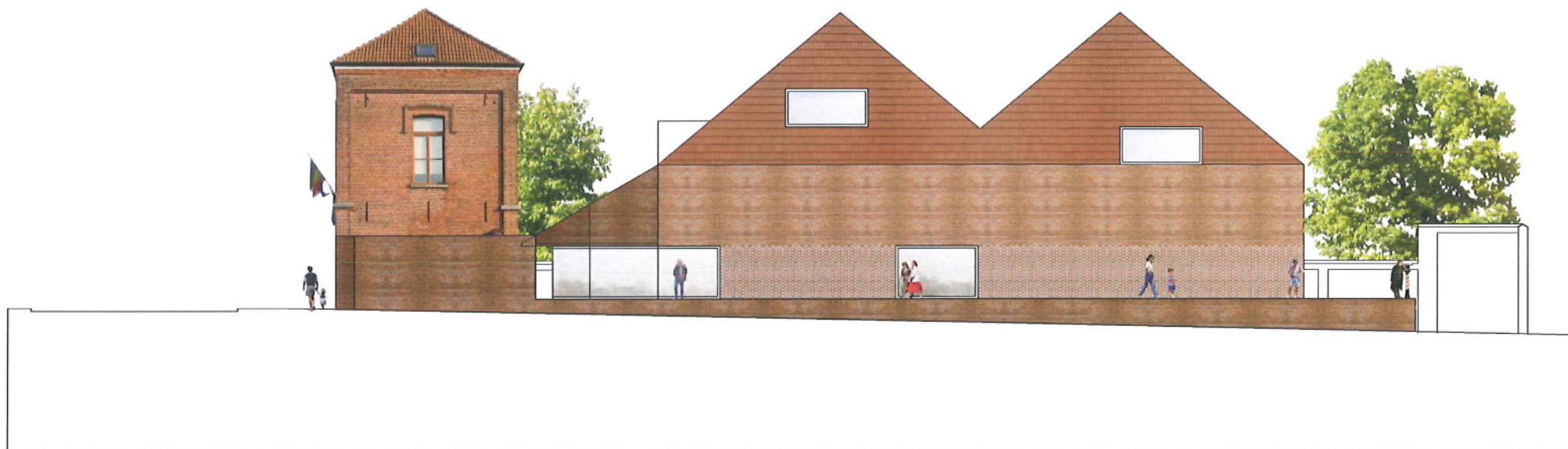
LANGSDOORSNEDE

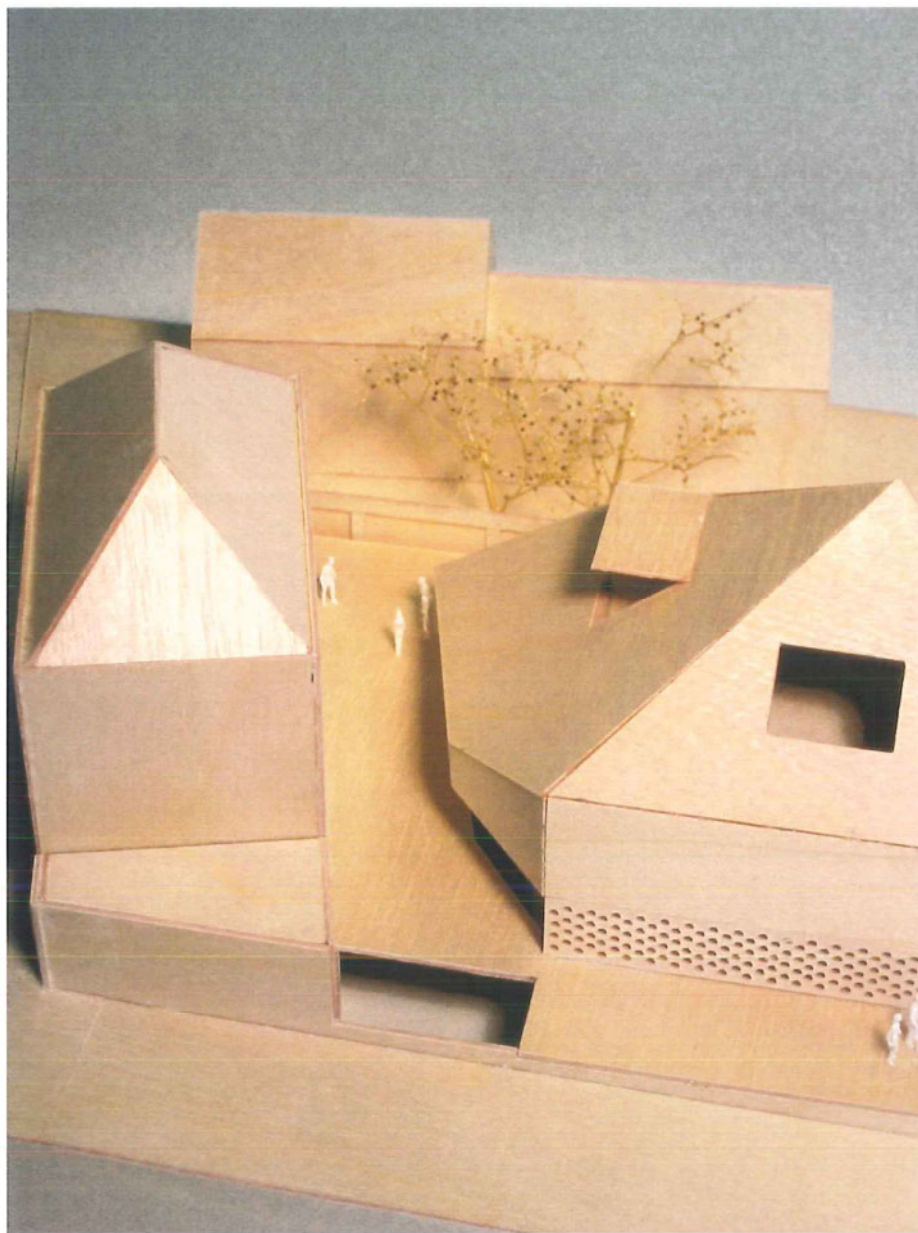
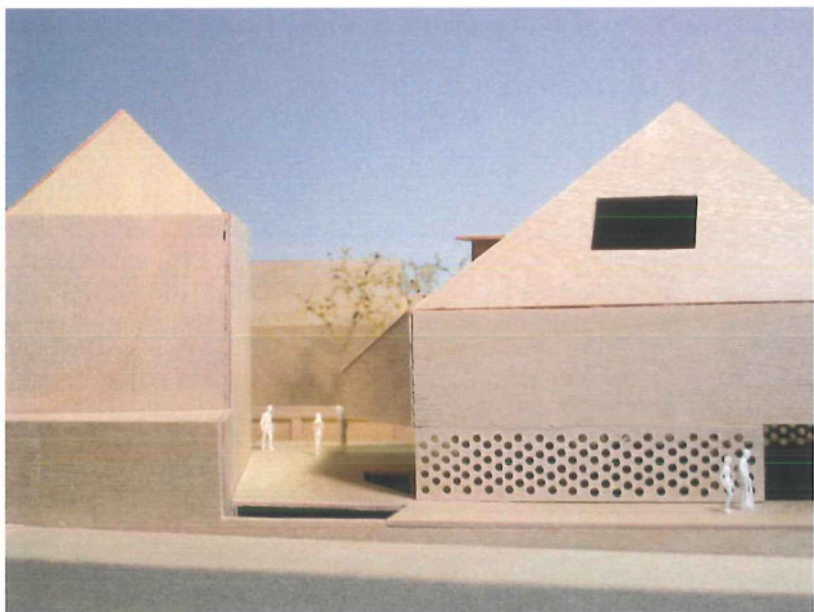
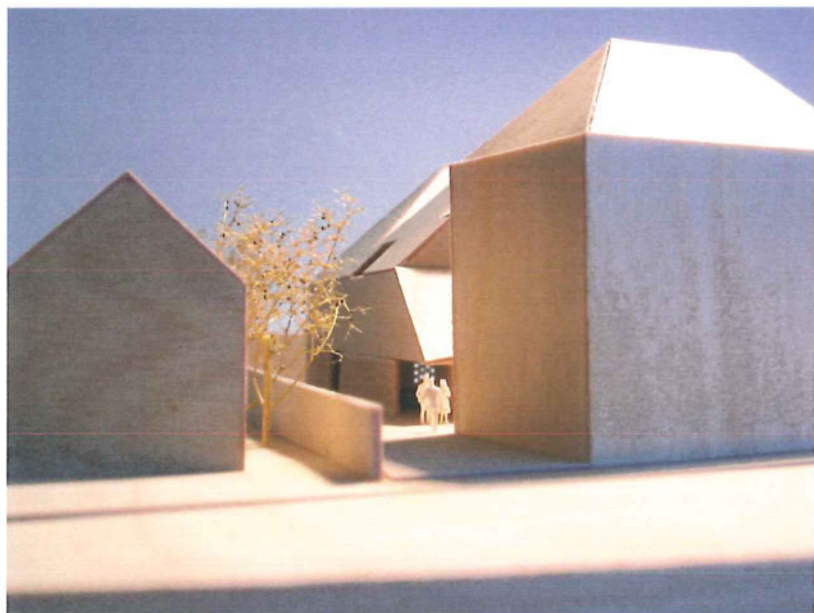
DWARSDOORSNEDE

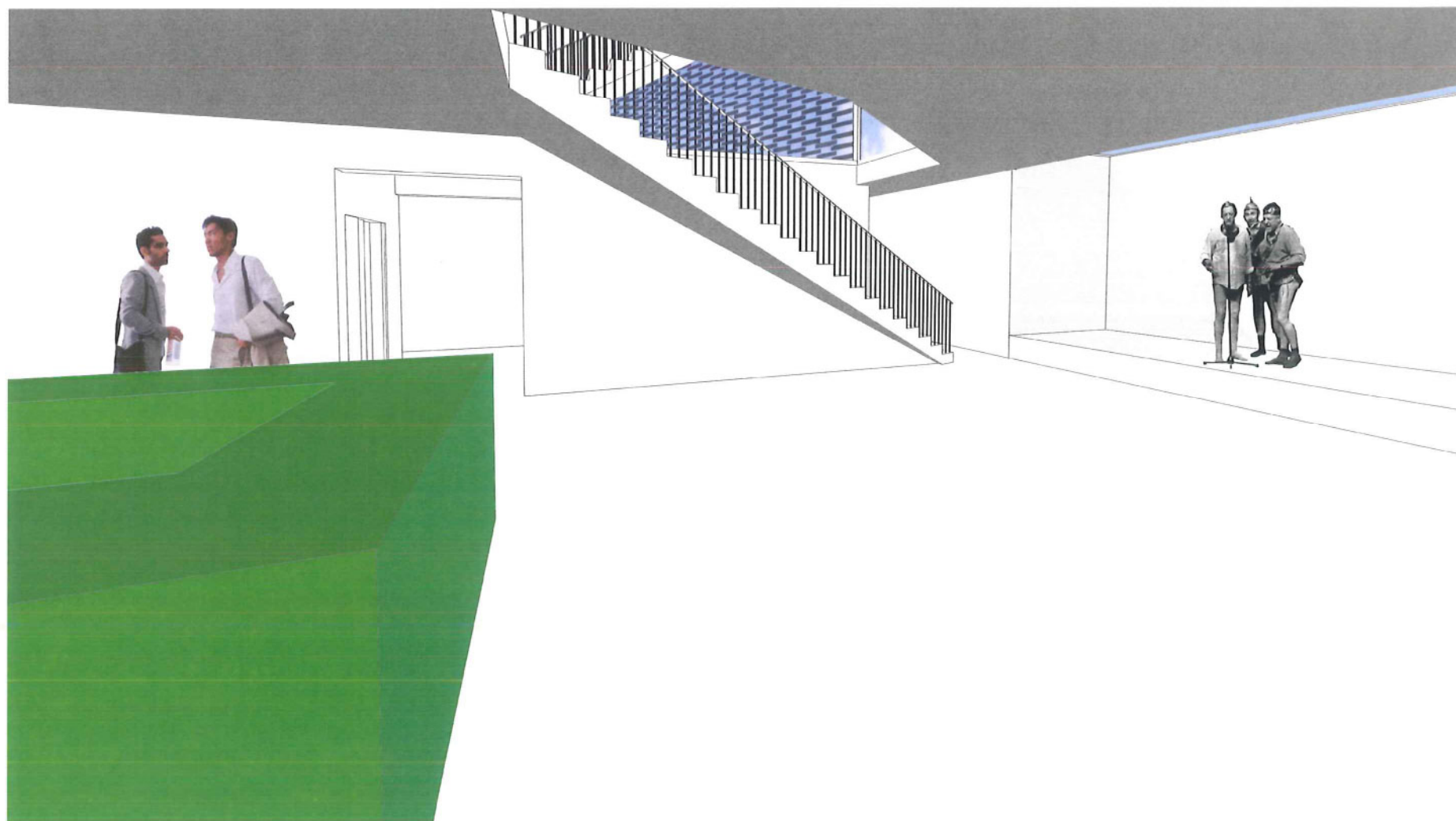

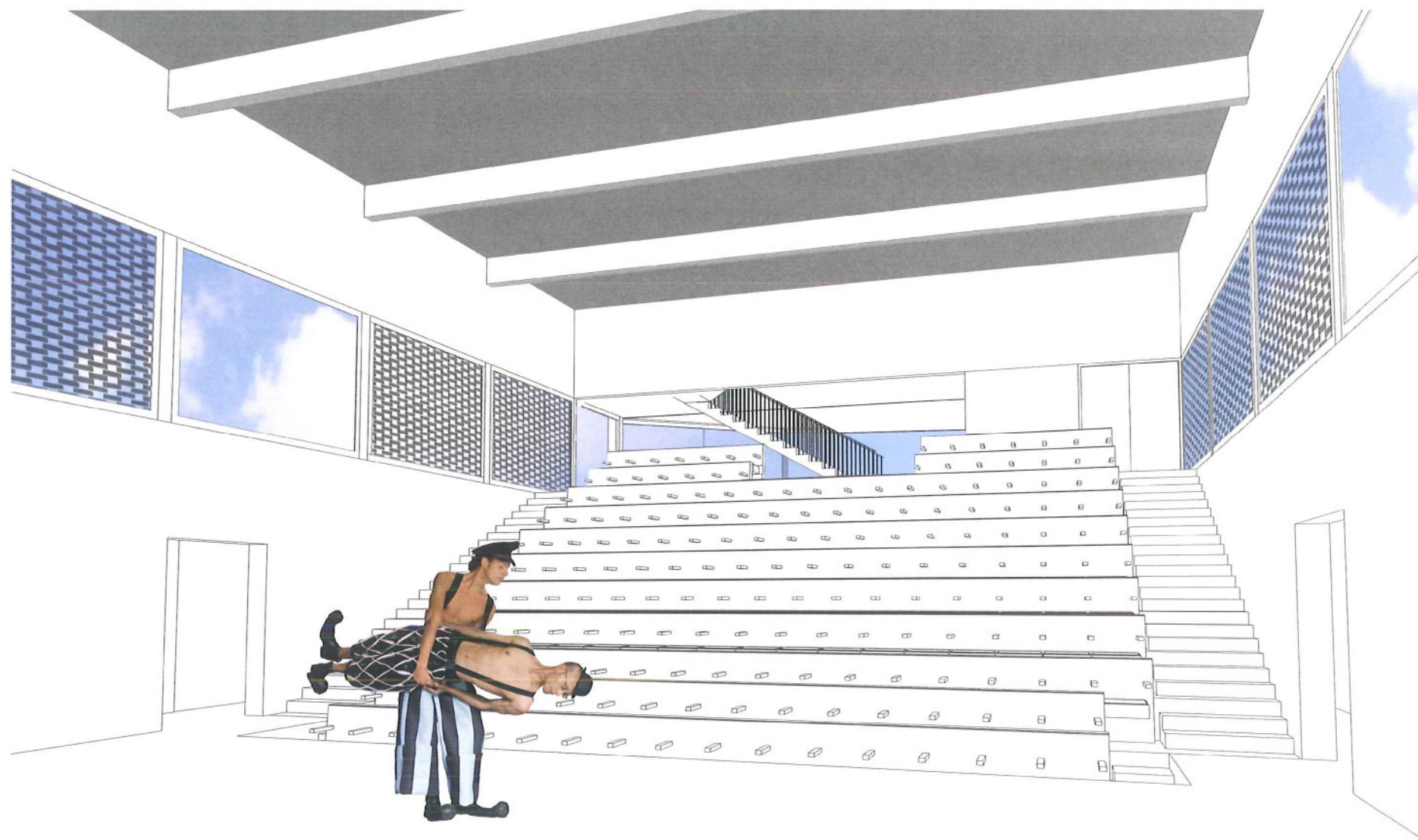
ZIJGEVEL RECHTS

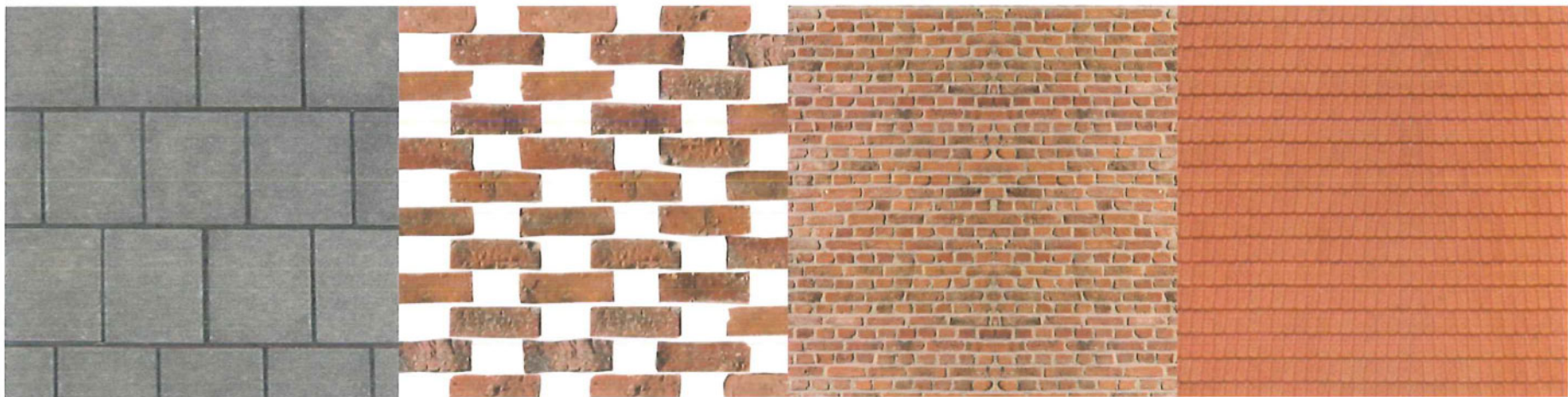

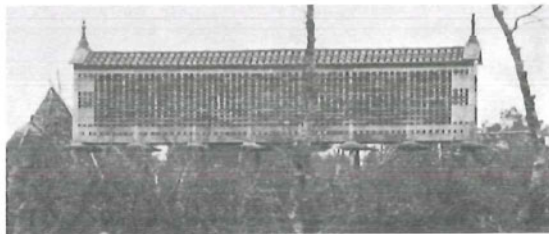
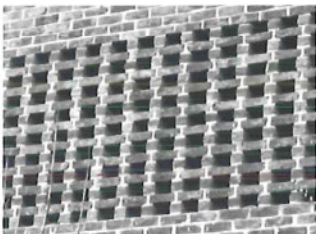
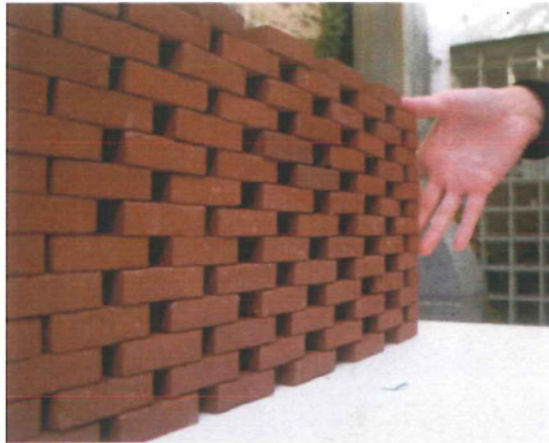
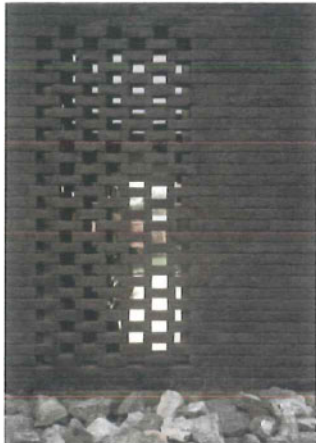
1.4./ Materialisering

Materiaalgebruik

De materiaalkeuze is ingegeven door de opvallende onopvallendheid van de gebouwen in de dorpskern en de bestaande schoolgebouwen. Om deze kwaliteit na te streven in het woordcentrum wordt gekozen om dezelfde 'alledaagse' materialen te gebruiken: rode baksteen en rode dakpannen.

Door de specifieke vorm van het gebouw en de behandeling van de materialen krijgt het woordcentrum een bijzonder karakter binnen de dorpskern.

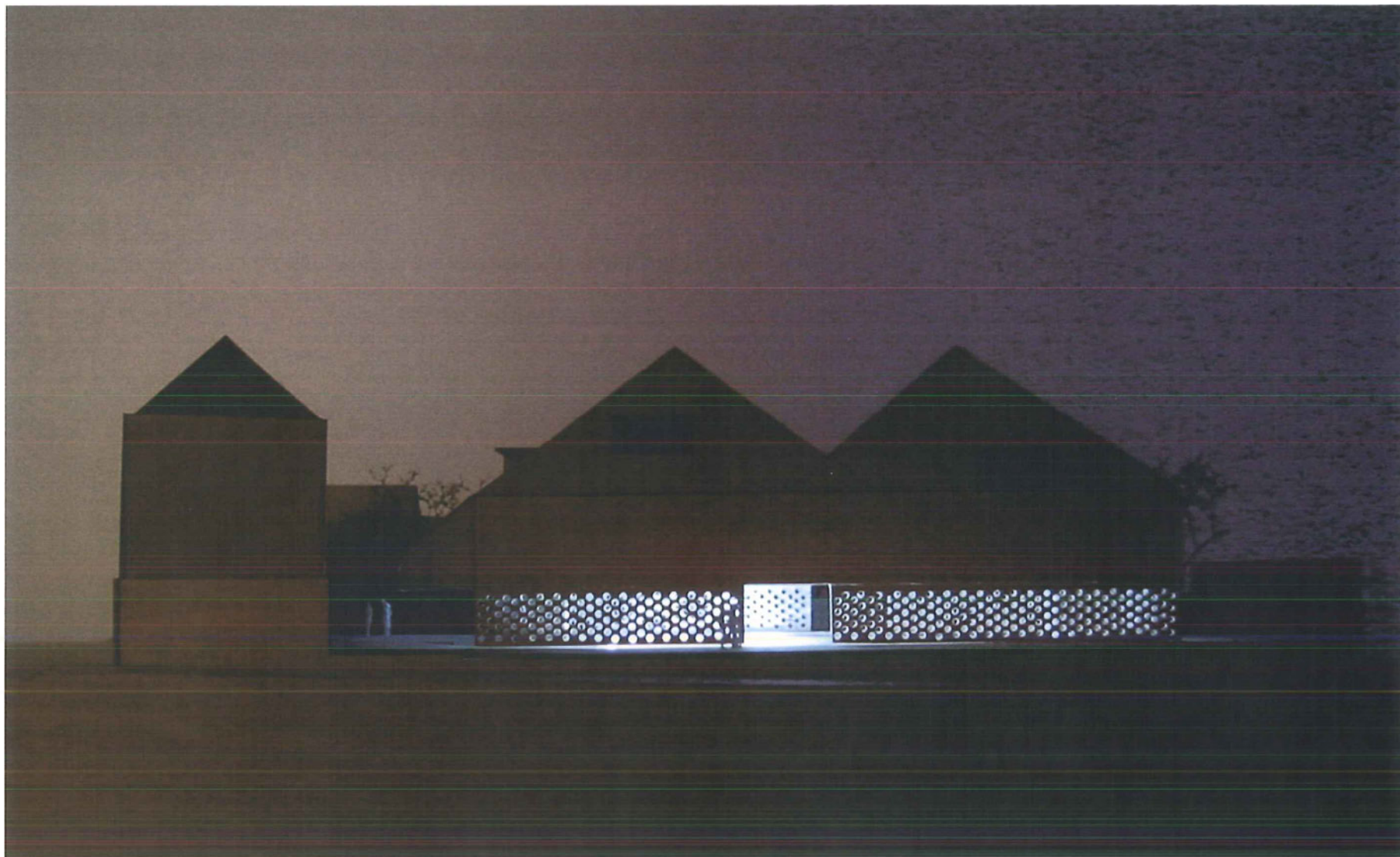

Transparantie van de theaterzaal

De sokkel creëert weliswaar een afstand – een tussenruimte- die een formele kwaliteit kan krijgen als toegang, maar tegelijk wil het woordcentrum vanaf de sokkel genaakbaar zijn.

Daarom willen we op de eerste laag van het gebouw over de volledige omtrek een transparante zone realiseren die een voortdurend spel van binnenkijken en buitenkijken moet mogelijk maken.

Deze zone in de gevel bestaat uit een bakstenen claustra, in hetzelfde materiaal als de rest van de gevels, dat op sommige plaatsen doorbroken wordt door ramen. Hierdoor komt natuurlijk licht in de theaterzaal binnen en heeft men de mogelijkheid om naar buiten te kijken. Tegelijk kan men van buiten doorheen het gebouw en in de theaterzaal kijken.

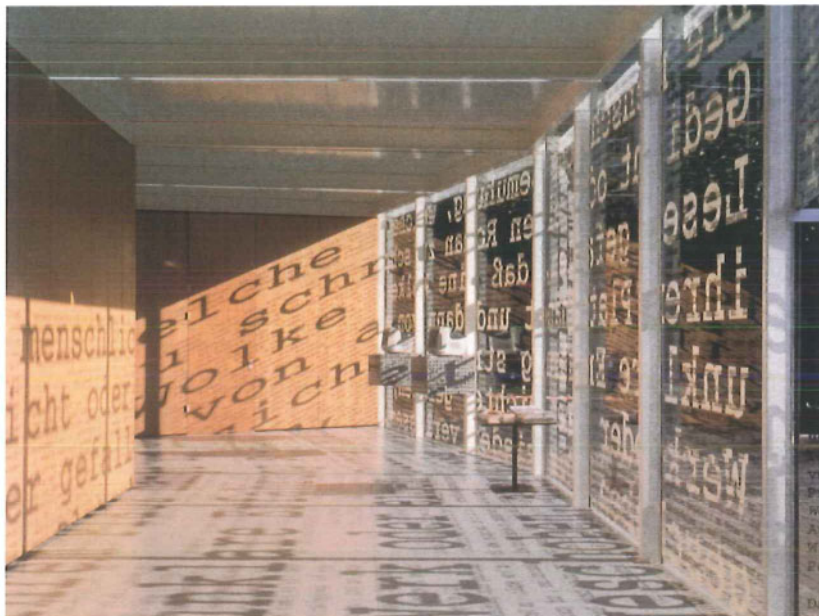

Integratie van het kunstwerk

We stellen voor om het kunstwerk (tekst) als een integraal onderdeel van de materialisatie van het gebouw te beschouwen. Door de tekst te gebruiken op de glaspartij van de toegang aan de straatzijde, geeft hij als het ware massa aan de foyer en zet hij de functie van het bakstenen claustra verder.

In die hoedanigheid fungeert de tekst als een verwelkoming voor bezoekers, een herinnering aan het verleden en als een kunstwerk op zich.

Tekst van Robert Musil op het Oostenrijks paviljoen op de Frankfurt Boekenbeurs, arch. Adolf Krischanitz

1.5./ Technisch concept (theaterzaal)

Theatertechnieken

De theaterzaal is de kern van het programma van het woordcentrum. In het vooronderzoek is dan ook veel belang gehecht aan theatertechnische aspecten. In overleg met het bureau theatertechnieken (zie 'samenwerkingsverbanden'), heeft dit tot een aantal specifieke keuzes geleid.

De toneelzaal is geen lijsttoneel, dwz dat de zaal ruimtelijk niet afgezonderd is van de scène door de klassieke manteau opening. Acteurs, uitvoerders en toeschouwers bevinden zich bij een voorstelling in eenzelfde ruimte. Door middel van poten en friezen kan men klassieke coulissen-voorstellingen brengen. Maar de zaal is bouwkundig een open toneel en kan zo ook naakt bespeeld worden.

Zo bekeken is de zaal een vlakkevloer zaal. Maar de vlakkevloer geeft een slechte zichtbaarheid voor de zone direct grenzend aan de eerste rij toeschouwers. Om die reden is in de zaal een toeschouwersput voorzien waardoor het speelvlak toch ± 90 cm hoger wordt getild tegenover de oplopende zittribune. De ruimte van de eerste twee rijen zitplaatsen kan dus dicht gelegd worden zodanig dat indien gewenst een vlakke vloeropstelling mogelijk is. Een opstelling van musici in deze put kan ook worden overwogen.

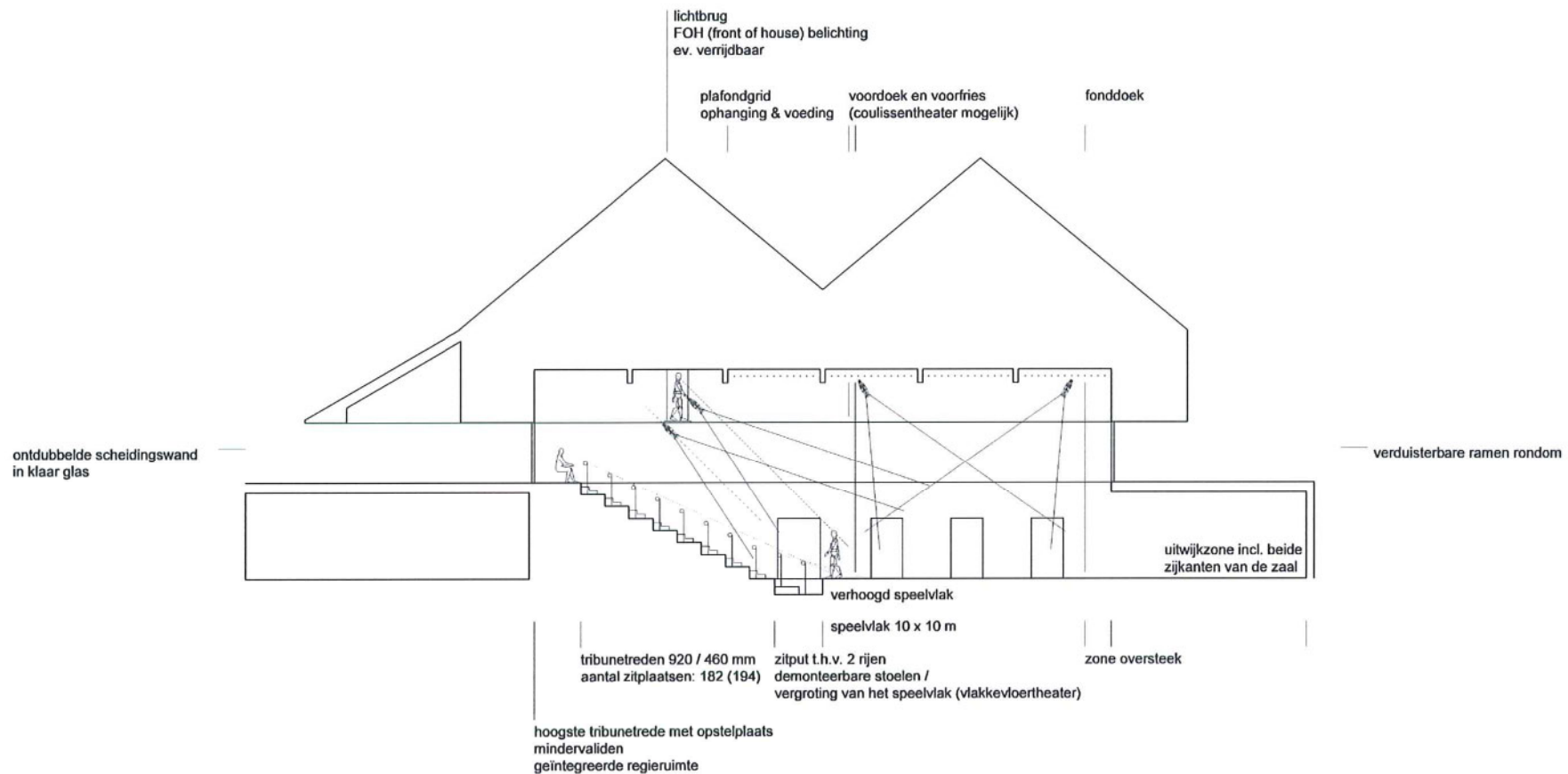
De aanwezigheid van een zijtoneel (zijde jardin), achtertoneel en circulatie maken een rondgang (crossover) voor acteurs buiten de zaal mogelijk zijtoneel waardoor het speelvlak kan verbreed worden tot 12 meter i.p.v. de vooropgestelde 10 meter.

Het technisch plafond loopt door over de volledige zaal, zodat er meer mogelijkheden ontstaan voor verschillende types van voorstellingen. (o.a. Front of House verlichting). Boven de tribune is een zaalbrug voorzien die een goede lichtpositie toelaat voor zowel opstelling met als zonder zitput. Het plafond boven het speelvlak is uitgerust met een vast buizengrid voor inhangend van belichting en decor door middel

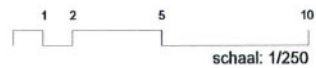
van een hoogwerker. Voor niet-theatervoorstellingen kan de zaal , afhankelijk van de noden, al dan niet helemaal verduisterd worden. De voorzieningen hiervoor worden in het technisch plafond verwerkt.

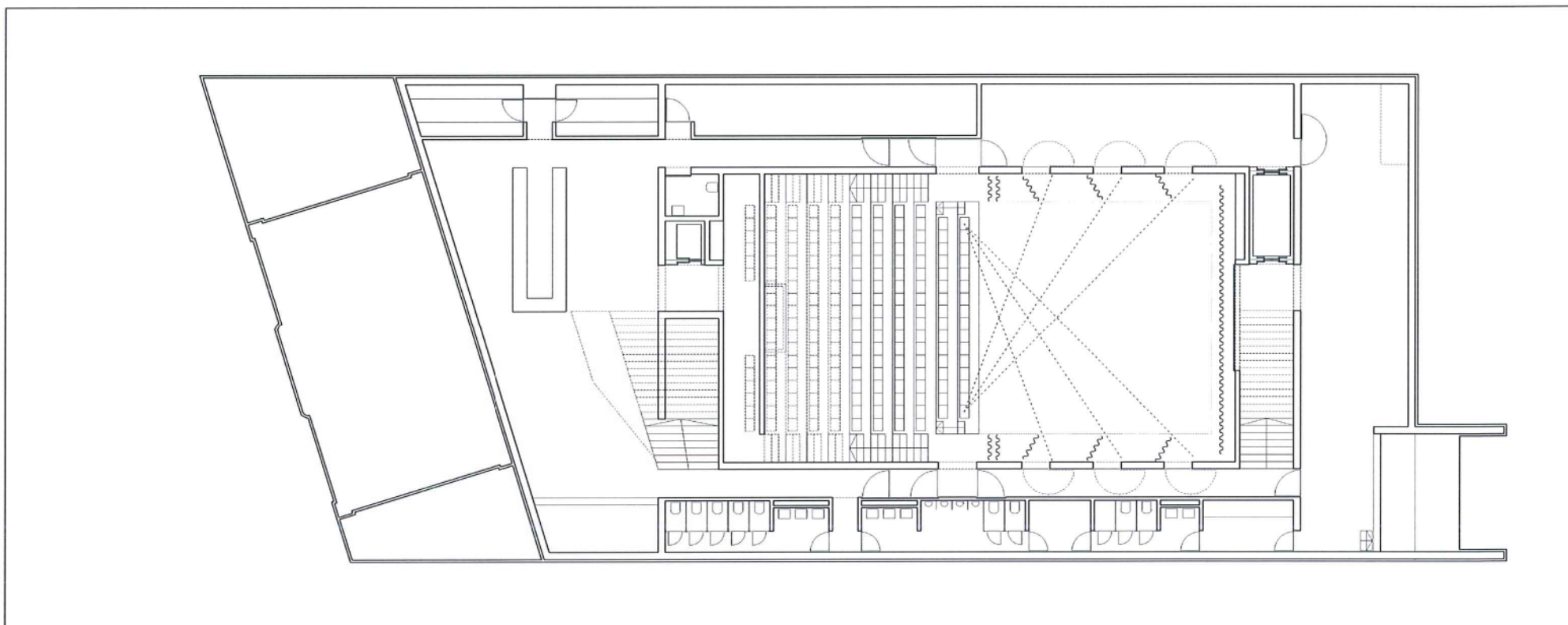
Rolstoelgebruikers worden bovenaan de zaal geplaatst. Het podium is eveneens toegankelijk voor rolstoelgebruikers door de positionering ervan op gelijk hoogte als de omliggende ruimten.

Volgende schema's geven een overzicht van de theatertechnieken en een simulatie van de verschillende gebruiksmogelijkheden.

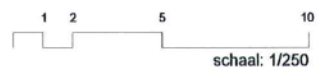

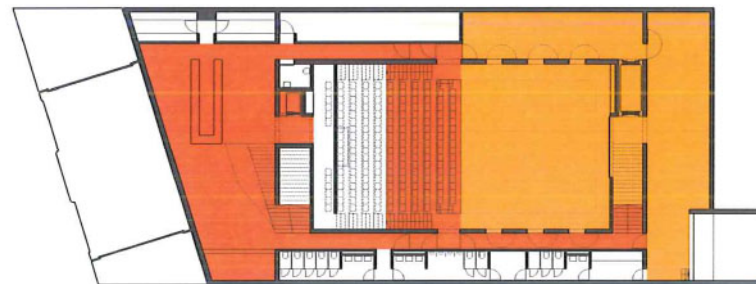
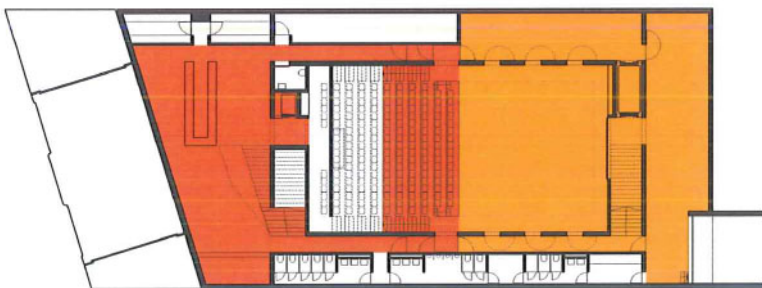
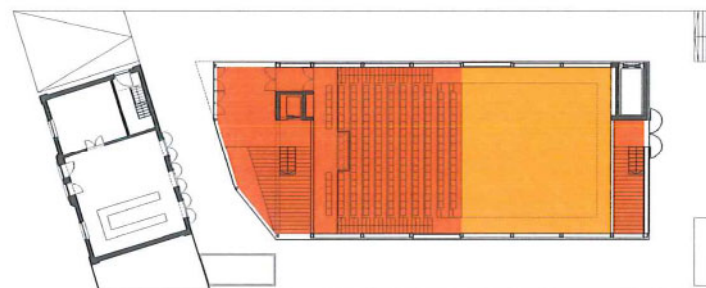
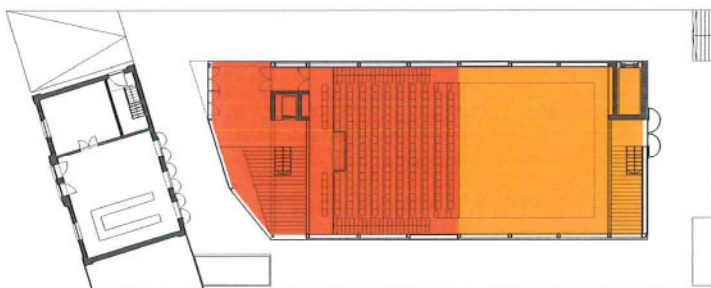
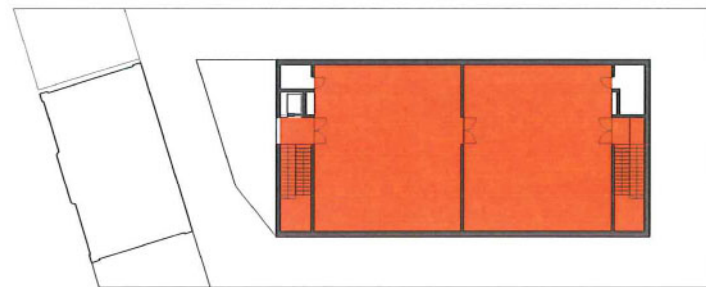
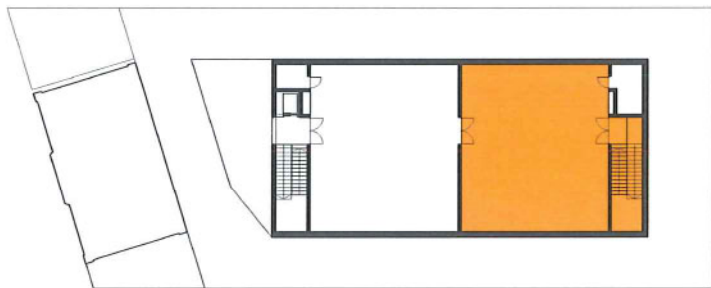
LANGSDOORSNEDE - overzicht theatertechnieken

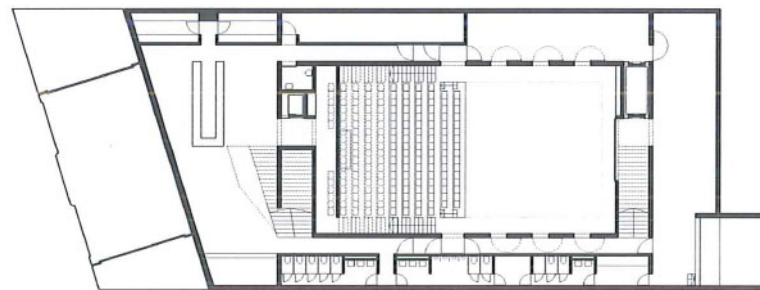
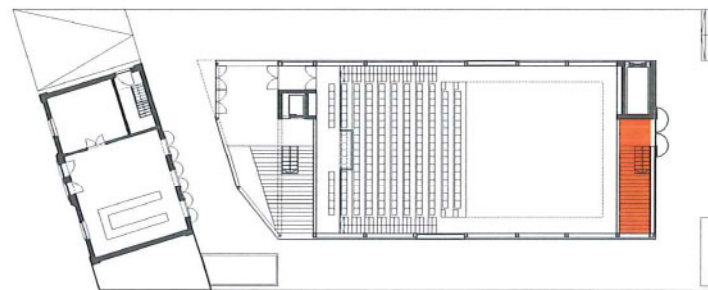
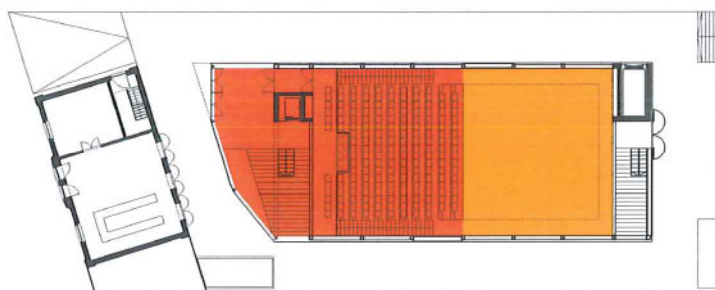
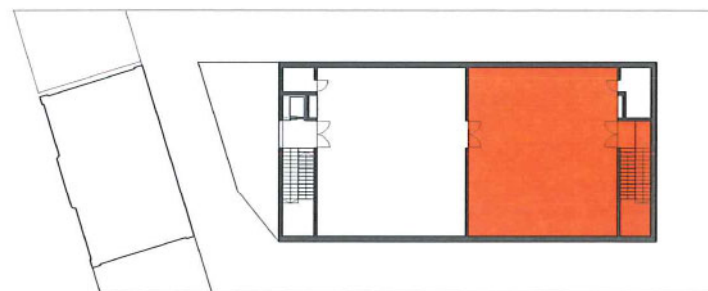
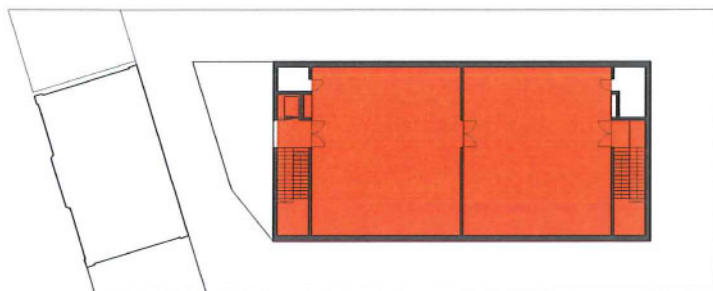
VERDIEPING -1 - overzicht theatertechnieken / coulissentheater

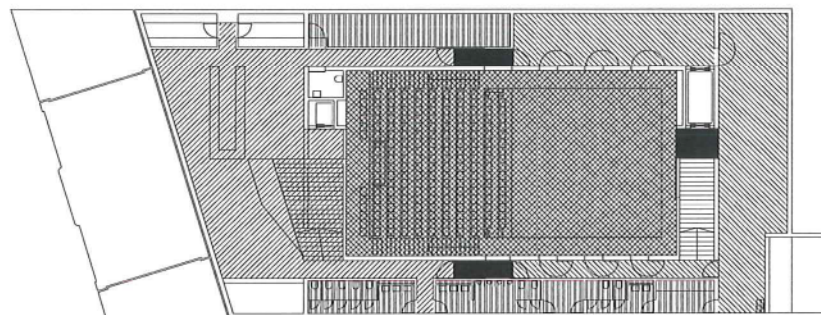
Grote theaterproductie: alle zalen in functie van theaterzaal

Gewone theaterproductie: uitbreiding achtertoneel

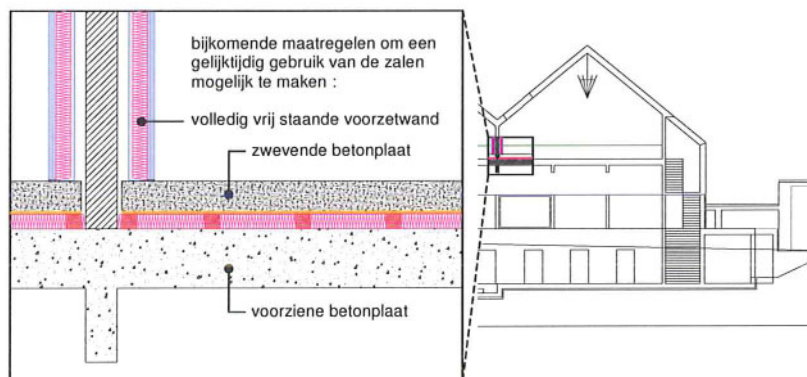

Evenement: alle zalen gelijktijdig actief

Lokaal gebruik: elke zaal kan afzonderlijk functioneren

- zone toegankelijk voor het publiek (buiten de zaal)
- 'akoestisch beschermd volume' van de zaal
- zone die bij het beschermde volume van de zaal kan gevoegd worden
- toegangen tot het beschermde volume van de zaal via een sas
- nutsruimten (technieken, sanitair, loges) losgekoppeld van de zaal

Akoestiek en ventilatie

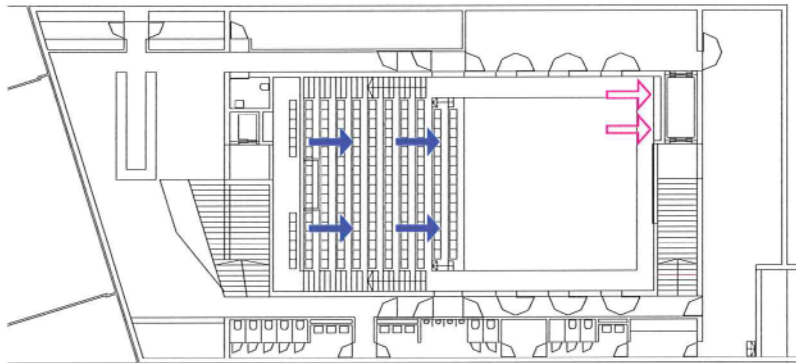
In het akoestisch advies tijdens het wedstrijdontwerp kijken we naar de belangrijkste opties inzake de geluidisolatie (zowel intern als naar de omgeving), de zaalakoestiek (voornamelijk de vorm en het volume van de zaal), en de principes van de technische installatie. Het is onze bedoeling om de grote lijnen van het ontwerp in de juiste richting te sturen. Deze uitgangspunten, vertaald in het wedstrijdontwerp, zijn de basis voor de verdere uitwerking van de akoestische maatregelen op een veel gedetailleerder niveau, tijdens het definitieve ontwerp, in overleg met alle betrokkenen

In het ontwerp zitten een aantal duidelijke opties inzake geluidisolatie tussen de verschillende ruimten.

Eenzijds is om redenen van ruimte en bouwkost het gelijktijdig gebruik van de zaal en de polyvalente ruimten bij geluidgevoelige activiteiten niet mogelijk. Met een meer gesofisticeerd vloerpakket en voorzetwanden kan dit wel mogelijk gemaakt worden. Maar het vraagt een belangrijke meerkost die nu niet opgenomen werd.

Anderzijds is rondom de zaal een duidelijke zonering doorgevoerd die toelaat om het publiek gedeelte (foyer) akoestisch van de zaal te scheiden. Ook alle nutsruimten (sanitair, technieken) worden door een akoestisch buffer (de circulatie) van de zaal gescheiden. Hierdoor bekomen we de geluidisolatie die zo onontbeerlijk is om de woordkunst in gepaste omstandigheden te huisvesten.

Ten opzichte van de buitenomgeving is een beperkte beglaasde oppervlakte langs de wanden van de zaal toelaatbaar. De ramen zijn voorzien van akoestische beglazing en langs buiten afgeschermd, waardoor zowel luchtgeluid als contactgeluiden (mensen die op de ruit tikken) vermeden worden.

- zone in hoofdzaak voorzien van geluidabsorberende materialen of wandafwerking
- zone in hoofdzaak voorzien van geluidreflecterende / verstrooiende wandafwerking
- toevoer van lucht via plenum onder de gradins en doorvoerroosters in de treden
- afvoer van lucht via een rooster hoog in de achterwand van het podium

Het uitgangspunt van de zaalakoestiek van de podiumzaal is een ruimte die optimaal is voor theater.

De eerste optie bestaat er in om een goede zichtbaarheid van het podium te realiseren. Dit is een belangrijke theatertechnische kwaliteit, maar garandeert ook een goed akoestisch contact tussen het publiek en de artiest. Goed zien is goed horen.

De tweede optie - geheel in lijn met de schaal van het project - is een zaalvolume dat beperkt is in hoogte tot de minimale theatertechnische eis. In deze zaal streeft men niet naar galm, maar naar een goede spraakverstaanbaarheid. Een beperking van het volume helpt hierbij.

De derde optie is de inrichting van het podium. De deuren rond het podium geven een aanleiding om deze 'band' uit te werken als een zone die geluid diffuus reflecteert (verstrooit) om een goede akoestiek op het podium en tegelijk een geluidoverdracht naar de zaal te bevorderen.

Tenslotte is zowel op het plafond als op een deel van de wanden een geluidabsorberende afwerking voorzien om de nagalmtijd te brengen tot een waarde van ongeveer 1 s, optimaal voor woordkunst.

In de overige ruimten is de nodige geluidabsorptie voorzien, voornamelijk op de plafonds, om ze geschikt te maken voor de beoogde functies.

De ventilatie van de zaal gebeurt door toevoer van lucht via de gradins, en afvoer op het podium. Het is een verdringingsventilatie: lucht wordt via het plenum onder de gradins aan lage snelheid door trederoosters in de zaal gebracht. Via een groot rooster op een hoog punt in de achterwand van de zaal wordt de lucht afgevoerd. Technische schachten, plenum en zones in de podiumwand zijn voorzien in het ontwerp. Dit gebeurt aan lage luchtsnelheden, waardoor we een zeer laag ventilatiegeluid NR 20, 25 dB(A) in de zaal bekomen.

De technische ruimte is volledig los ingeplant van de zaal. Er is voldoende ruimte in de kanalen voor de nodige geluidempers. Geluidempers op de aanvoer en afvoer van lucht beperken het omgevingsgeluid tot de grenswaarden conform Vlareem. Sanitair maakt geen contact met de zaal.